

XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN CỦA BÁO MẠNG ĐIỆN TỬ Ở VIỆT NAM

Trần Vũ Thị Giang Lam^{1*}

¹*Khoa Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Cần Thơ*

**Tác giả liên hệ: tvtgram@ctu.edu.vn*

Lịch sử bài báo

Ngày nhận: 11/4/2019; Ngày nhận chỉnh sửa: 14/1/2020; Ngày duyệt đăng: 19/3/2020

Tóm tắt

Công nghệ thông tin và truyền thông phát triển mạnh mẽ và có nhiều tác động quan trọng đến môi trường báo chí, đặc biệt là báo mạng điện tử. Ở Việt Nam, các tờ báo mạng điện tử đã có những thay đổi, cải tiến để thích ứng với xu hướng chung của báo chí thế giới và để đáp ứng nhu cầu về thông tin của công chúng. Nghiên cứu này tìm hiểu, tổng hợp các xu hướng phát triển của báo mạng điện tử trong những năm gần đây và được dự đoán sẽ tiếp tục trong tương lai. Cụ thể, trên các tờ báo mạng điện tử sẽ xuất hiện những thể loại báo chí mới mà nội dung chuyên sâu hơn, thiết kế bắt mắt hơn, có tính tương tác cao. Ngoài ra, còn có xu hướng tiếp nhận và sản xuất thông tin bằng các thiết bị di động. Cuối cùng, mạng xã hội sẽ là công cụ đắc lực giúp thông tin báo chí tiếp cận công chúng, tăng tính tương tác giữa tờ báo và bạn đọc, đồng thời cũng là nguồn tin tức quan trọng.

Từ khóa: *Báo mạng điện tử, siêu tác phẩm báo chí, thiết bị di động, xu hướng.*

DEVELOPMENT TRENDS IN ONLINE JOURNALISM IN VIETNAM

Tran Vu Thi Giang Lam^{1*}

¹*Faculty of Social Sciences and Humanities, Can Tho University*

**Corresponding author: tvtgram@ctu.edu.vn*

Article history

Received: 11/4/2019; Received in revised form: 14/1/2020; Accepted: 19/3/2020

Abstract

Information and communication technologies have rapidly developed and this has brought many impacts to journalism, especially the online one. In Vietnam, online-newspapers have undergone radical changes and innovations, progressively adapting to the contemporary global trends and the public demands in news-delivery. This article aims to investigate the development trends of online-journalism in the recent and coming years on its predicted growth. Specifically, online-newspapers of new types are supposed to be emerging with more in-depth contents, eye-catching designs and high interaction. Added to these are information collection and delivery by mobile devices. Finally, social networking would be an effective tool for newspapers to target the public, increasing the reader-newspaper interactions as well as becoming an important source of news.

Keywords: *Mobile device, meta-newspaper product, online-newspaper, trend .*

1. Đặt vấn đề

Kể từ cuối năm 1997 đến nay, sau hơn hai thập kỷ ra đời, báo mạng điện tử Việt Nam đã chứng minh được vai trò quan trọng trong đời sống kinh tế, xã hội của đất nước. Đây là loại hình báo chí tuy ra đời sau báo in, phát thanh và truyền hình, nhưng phát triển nhanh chóng, có những ưu điểm của các loại hình báo chí khác, đồng thời cũng có sự vận động và xu hướng phát triển gắn bó mật thiết với sự phát triển của công nghệ. Xu hướng ở đây được hiểu là chiều hướng, xu thế thiên về một phía nào đó nhằm mục đích có ý nghĩa đối với bản thân trong một thời gian. Những thay đổi, chuyển biến đó cần được nghiên cứu kỹ lưỡng, cập nhật thường xuyên để xây dựng những chính sách, lối đi phù hợp cho báo chí truyền thông mới, cũng như các tòa soạn, phòng tin tức sẽ có tư duy báo chí cập nhật hơn với xu thế thời đại và tự định hướng tốt hơn giữa vô vàn thông tin cả thuận chiều lẫn trái chiều từ người đọc. Chính vì vậy, đây là một vấn đề nghiên cứu quan trọng và cấp thiết. Phương pháp phân tích tổng hợp được sử dụng để tổng hợp các nghiên cứu, bài viết trong và ngoài nước về vấn đề xu hướng phát triển của báo chí truyền thông. Từ sự tổng hợp tài liệu này, chúng tôi phân tích, chỉ rõ những xu hướng báo điện tử Việt Nam đã cập nhật, đang thực hiện và dự đoán vẫn tiếp tục phát triển trong tương lai. Các tờ báo mạng điện tử lớn ở Việt Nam như Thanh Niên Online, Tuổi Trẻ Online, VietnamPlus, VOV, VnExpress, VietNamNet, Dân Trí được khảo sát để đưa ra dẫn chứng minh họa.

2. Nội dung

2.1. Nghiên cứu về xu hướng của báo chí truyền thông ở Việt Nam

Qua quá trình thu thập và nghiên cứu các tài liệu trong nước, chúng tôi nhận thấy chưa có nhiều công trình, bài viết nghiên cứu về xu hướng phát triển của báo mạng điện tử Việt Nam. Tuy nhiên, có thể kể đến ba công trình nghiên cứu quan trọng gần đây có đề cập đến xu hướng phát triển của loại hình báo chí này ở nước ta như *Các loại hình báo chí truyền thông* của tác giả Dương

Xuân Sơn, *Báo mạng điện tử - Những vấn đề cơ bản* của tác giả Nguyễn Thị Trường Giang và *Một số xu hướng mới của báo chí truyền thông hiện đại* của nhóm tác giả Phan Văn Kiên, Phan Quốc Hải, Phạm Chiến Thắng, Nguyễn Đình Hậu.

Tác giả Dương Xuân Sơn (Dương Xuân Sơn, 2014) đề cập đến ba xu thế phát triển của báo điện tử là chú trọng vào tốc độ cập nhật thông tin nhanh chóng, sẽ có sự kết hợp giữa nhiều thể loại trên báo điện tử và xu hướng phát triển liên quan đến Web 2.0 hay còn được gọi là mạng xã hội. Nhìn chung, nghiên cứu này đã chỉ ra được một số hướng phát triển trong tương lai của báo điện tử nhưng chưa đưa ra những phân tích, dẫn chứng từ thực tiễn các tờ báo điện tử lớn ở Việt Nam. Tác giả Nguyễn Thị Trường Giang (2014) dự đoán sự phát triển trong tương lai của báo mạng điện tử một cách chi tiết hơn. Cụ thể, báo mạng điện tử Việt Nam có thể áp dụng hình thức thu phí, thông tin sẽ được cung cấp thông qua các thiết bị khác ngoài màn hình máy tính. Đồng thời, chất lượng của các tờ báo sẽ được cải thiện hơn thể hiện qua các yếu tố như thông tin nhanh và hấp dẫn hơn, sâu rộng hơn, sự tương tác nhiều hơn, uy tín hơn và được quản lý chặt hơn. Bàn về xu hướng phát triển của báo chí truyền thông hiện đại, tác giả Phan Văn Kiên và cs (2016) đề cập đến xu hướng báo chí dữ liệu, báo chí di động và siêu tác phẩm báo chí, tuy nhiên vẫn chưa phân tích cụ thể về trường hợp của báo mạng điện tử Việt Nam.

2.2. Nghiên cứu về xu hướng của báo chí truyền thông trên thế giới

Nic Newman là nhà nghiên cứu của Viện nghiên cứu Báo chí của Reuters, Anh Quốc và là tác giả của nhiều nghiên cứu, dự đoán về xu hướng phát triển của báo chí truyền thông toàn cầu. Năm 2018, Nic Newman có công trình nghiên cứu về tin tức kỹ thuật số *Journalism, Media and Technology Trends and Predictions*, trong đó đề cập tới một số xu hướng phát triển của báo chí truyền thông thế giới.

Thứ nhất, các công ty truyền thông nói chung và báo điện tử nói riêng sẽ tích cực chuyển

các đối tượng công chúng ẩn danh trở thành có thể xác thực danh tính và tập trung phát triển nội dung tin tức có thu phí. Điều này có nghĩa là nếu như trước đây bạn đọc theo dõi tin tức, bài viết trên một tờ báo mạng điện tử nào đó nhưng chưa đăng ký theo dõi (subscription), thì nay họ cần phải đăng ký theo dõi tờ báo mới có thể xem, đọc được một số chuyên mục, bài viết trên tờ báo đó. Mục đích của việc này là để các công ty, tổ chức truyền thông thắt chặt mối quan hệ với công chúng khách hàng, người đăng ký (subscriber), duy trì được một số lượng bạn đọc trung thành, thường xuyên và hướng đến việc phát triển, sáng tạo các dịch vụ tin tức mang tính cá nhân hóa hơn. Newman đã thực hiện khảo sát với 194 tổng biên tập, giám đốc điều hành, người lãnh đạo của các công ty, tổ chức truyền thông lớn trên khắp thế giới. Kết quả của khảo sát này cho thấy gần một nửa số công ty truyền thông, xuất bản (44%) xem việc đăng ký theo dõi (subscription) là nguồn thu nhập quan trọng, thậm chí quan trọng hơn nguồn thu từ quảng cáo (38%) và nguồn thu từ các nội dung thông tin được các doanh nghiệp, nhãn hàng tài trợ (39%) (Newman, 2018). Ở Việt Nam, tờ VietnamPlus, báo điện tử của Thông tấn xã Việt Nam, đã có thiết lập nội dung thu phí, tức là có những tin tức độc quyền của tờ báo này mà độc giả cần phải trả phí mới xem được. Độc giả có thể lựa chọn các gói thanh toán khác nhau như gói một tuần, gói một tháng, hai tháng hoặc chỉ trả tiền để đọc một tin, bài.

Thứ hai, các công ty truyền thông sẽ tập trung phát triển sản xuất nội dung thông tin được truyền tải qua phương tiện âm thanh (audio), hay các thiết bị loa thông minh, là một loại thiết bị loa hiện đại được kích hoạt bằng giọng nói của con người. Theo Newman, có đến 58% đối tượng được khảo sát cho rằng truyền thông thế giới sẽ tập trung vào các nội dung phát thanh trên internet (podcast) (Newman, 2018). Đây là dạng chương trình phát thanh mới được phát trên các nền tảng phổ biến như iOS hay Android, thường rất đa dạng về chủ đề và người nghe có thể tải về điện thoại di động hoặc nghe, xem trực tuyến. Ưu

điểm của dạng phát thanh hiện đại này là công chúng hoàn toàn chủ động về thời gian và chủ động lựa chọn nội dung yêu thích để nghe. Công nghệ mới đã tạo ra các loại tai nghe hiện đại có dây, không dây, tai nghe cảm biến giúp công chúng vừa có thể nghe nội dung phát thanh vừa có thể di chuyển, vừa làm những công việc khác cùng một lúc. Cho nên, báo chí truyền thông thế giới hướng đến việc tạo ra nội dung thông tin có thể truyền phát được qua phương tiện âm thanh và trong thực tế báo mạng điện tử ở Việt Nam đã bắt kịp xu hướng này. Chẳng hạn báo VietNamNet đã tích hợp trên trang web tờ báo công cụ “Nghe tin nóng” mà bạn đọc chỉ cần bấm vào công cụ này là có thể nghe được tin tức mới nhất. Tờ Dân Trí chèn âm thanh (audio) ngay bên dưới tit của tin, bài và bạn đọc có thể chọn nghe giọng đọc miền Bắc hoặc giọng đọc miền Nam để nghe tin thay vì đọc tin. Tuy nhiên, số lượng các chương trình phát thanh trên internet (podcast) ở Việt Nam vẫn chưa nhiều, chủ đề chưa phong phú để thu hút công chúng.

Ngoài ra, có nhiều dự đoán xoay quanh việc thử nghiệm trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI) để hỗ trợ cho việc sản xuất tin tức (Lunga, 2019), (Newman, 2018). Các quốc gia có ngành công nghiệp truyền thông phát triển như Anh, Mỹ, Nhật Bản,... đều đang có kế hoạch tích cực thử nghiệm trí tuệ nhân tạo, để quá trình sản xuất tin tức được hiệu quả hơn. Ví dụ các hãng tin lớn như Reuters, Associated Press (AP), hay tờ Washington Post sử dụng robot báo chí để viết tin, sản xuất video, dùng phần mềm phân tích cơ sở dữ liệu, phân loại bình luận và theo dõi các xu hướng trên mạng xã hội. Năm 2019, báo điện tử VietnamPlus đã được trao “Giải thưởng xuất sắc chất lượng thông tấn”, một giải thưởng báo chí quốc tế của Tổ chức Các hãng thông tấn châu Á-Thái Bình Dương, cho cho ứng dụng Chatbot. Ứng dụng này cho phép bạn đọc của báo VietnamPlus chủ động yêu cầu thông tin muốn đọc, có thể ra lệnh bằng giọng nói và Chatbot sẽ tự động giới thiệu, đề xuất những tin, bài phù hợp. Trong tương lai, dự đoán các báo điện tử

khác ở Việt Nam cũng sẽ tích cực nghiên cứu thử nghiệm trí tuệ nhân tạo để sản xuất tin, bài cung như tối đa hóa tính tương tác với độc giả.

2.3. Thuật ngữ “Báo mạng điện tử”

Ở Việt Nam hiện đang tồn tại nhiều cách gọi khác nhau đối với loại hình báo chí này như báo điện tử, báo trực tuyến, báo mạng, báo Internet, báo mạng điện tử... Cụ thể, trong các văn bản pháp quy của Nhà nước và trong Luật Báo chí nước ta đang sử dụng thuật ngữ “báo điện tử”. Còn trong thực tiễn, nhiều tờ báo mạng điện tử thuộc cơ quan báo in ở Việt Nam cũng sử dụng cách gọi này như *Nhân Dân điện tử (hiển thị đầu trang báo)*, *Lao Động điện tử (hiển thị cuối trang báo)*,... Có thể nói, “báo điện tử” đang là cách gọi được sử dụng phổ biến nhất ở nước ta hiện nay. Tuy nhiên, có nhiều ý kiến cho rằng đây là cách gọi dễ gây nhầm lẫn vì trước đây, có thời gian chúng ta cũng gọi phát thanh và truyền hình là “báo điện tử” và đây là cách gọi mang ý nghĩa chung chung không thể hiện đặc điểm của loại hình báo chí này (Nguyễn Thị Trường Giang, 2014).

Ngoài ra còn có cách gọi “báo trực tuyến” hay “báo online” xuất phát từ thuật ngữ “online journalism” của báo chí Âu Mỹ. Tuy nhiên, nhiều ý kiến cho rằng những cách gọi này chưa được Việt hóa và gắn với tin học nhiều hơn là báo chí. Trong thực tế, thuật ngữ “*trực tuyến*” được sử dụng rất phổ biến trong lĩnh vực truyền thông để chỉ các khái niệm “xuất bản trực tuyến” (online publishing), “phương tiện truyền thông trực tuyến” (online media), “nhà báo trực tuyến” (online journalist)... Nhiều tờ báo mạng điện tử nước ta cũng gắn tên gọi của mình với từ “online” như *Tuổi Trẻ Online*, *Quê Hương Online*, *Sài Gòn Giải Phóng Online*...

Cách gọi thứ ba cũng phổ biến không kém, đặc biệt trong lời ăn tiếng nói hàng ngày, đó là “báo mạng”. Đây là cách gọi tắt của “báo mạng Internet” và rất nhiều bạn đọc sử dụng cách gọi này có lẽ vì sự ngắn gọn và thuận tiện. Tuy nhiên, đây là cách gọi không mang tính khoa học, không rõ nghĩa và có thể gây nhầm lẫn giữa khái niệm

“mạng máy tính cục bộ” (mạng LAN) và “mạng Internet” (hệ thống thông tin toàn cầu).

Còn trong các hội thảo khoa học, trong các đề tài nghiên cứu liên quan đến công nghệ thông tin và báo chí truyền thông, thuật ngữ “báo Internet” được sử dụng rộng rãi. Cách gọi này nhấn mạnh ý nghĩa mạng toàn cầu Internet là phương tiện truyền tải thông tin của một tờ báo dưới dạng một địa chỉ web. Tuy vậy, tác giả Nguyễn Thị Trường Giang (2014) cho rằng cách gọi này dễ gây nhầm lẫn rằng các trang web trên Internet đều là báo mạng điện tử. Tác giả này đề xuất cách gọi “báo mạng điện tử” và cho rằng nó kết hợp được các tên gọi “báo”, “mạng”, “điện tử” và cũng thỏa mãn được các yêu cầu như Việt hóa, thể hiện được đặc trưng khu biệt của loại hình báo chí mới. Đây cũng là cách gọi được học viện “Báo chí và Tuyên truyền”, một trong những cơ sở đào tạo báo chí lớn nhất Việt Nam, hiện đang sử dụng.

2.4. Một số xu hướng phát triển của báo mạng điện tử Việt Nam

2.4.1. Thể loại đa dạng và chuyên sâu hơn

Xu hướng chung về thể loại báo chí trong đó có báo mạng điện tử hiện nay là đan xen, hòa quyện và chuyên hóa giữa các nhóm và các thể loại khác nhau. Giữa các thể loại tường thuật, phóng sự, điều tra, phỏng vấn... đều có các yếu tố của những thể loại khác. Tuy nhiên, sự đan xen, hòa quyện này diễn ra ở một mức độ nhất định nên không làm thay đổi bản chất của từng thể loại mà tạo nên sự đa dạng, sinh động về phương diện các thể loại báo chí nói chung. Riêng đối với báo mạng điện tử, trong ba năm trở lại đây, những tờ báo lớn ở Việt Nam như *Thanh Niên Online*, báo *VietnamPlus*, báo *VOV*, báo *VietnamNet*... đã bắt đầu thực hiện, phát triển những thể loại báo chí mới như “bài báo phong cách tạp chí” (e-magazine) hay “siêu tác phẩm báo chí” (mega story) và xem đây là một trong những lợi thế cạnh tranh, thu hút độc giả. Điều này cũng thể hiện được sự nhanh nhạy của báo mạng điện tử nước ta trong việc bắt kịp xu hướng phát triển của báo mạng điện tử trên thế giới.

VietnamPlus là tờ báo mạng điện tử tiên phong trong việc thực hiện những bài báo theo kiểu “siêu tác phẩm báo chí” (mega story). Theo phó tổng biên tập báo *VietnamPlus*, nhà báo Hoàng Nhật, thì “siêu tác phẩm báo chí” hay “bài báo phong chí tạp chí” là những tên gọi khác nhau mà các tờ báo mạng điện tử gọi tên các tác phẩm báo chí chuyên sâu, một dạng thức của báo chí trường kỳ hay báo chí dạng dài (longform). Tương tự, nhà báo Vũ Thanh Hòa (2017) cũng nhấn mạnh những đặc điểm cơ bản của một “siêu tác phẩm báo chí”, đó là hình thức bài viết báo chí dài và được thể hiện theo phong cách văn bản phi truyền thống. Hay nói cách khác, đó là sự kết hợp bài bản giữa thiết kế (design), văn bản (text), hình ảnh (image) và các yếu tố âm thanh (audio) hoặc video nhằm giúp người đọc hiểu rõ hơn về nội dung câu chuyện cũng như có cảm giác thực hơn khi tương tác với câu chuyện trong bài báo.

Về các bài báo được xây dựng theo kiểu “e-magazine”, có thể hiểu đó là các bài báo được thiết kế theo phong cách tạp chí và có nội dung chuyên sâu. Trong vài năm gần đây, kiểu bài viết này trở nên phổ biến trên các tờ báo mạng điện tử như *Thanh Niên Online*, *Lao Động điện tử* và nhiều trang tin điện tử khác. Đây là kiểu bài báo có các yếu tố đa phương tiện (multimedia) như chữ viết, ảnh tĩnh, video, ảnh động, âm thanh, các yếu tố đồ họa và được thiết kế theo phương thức hoàn toàn mới. Cụ thể, nhà báo có thể sử dụng tít hiệu ứng, phong chữ linh hoạt hơn, nhiều kiểu hơn kết hợp với những phần trích dẫn được bố trí đẹp mắt. Đặc biệt là phần hình ảnh thường được thiết kế, sắp xếp toàn màn hình theo chiều ngang và thường là những ảnh lớn. Về phần chính văn, có thể dài tới vài ngàn từ, thông tin có tính chất tổng hợp, có thể pha trộn nhiều bút pháp trong bài viết như tường thuật, bình luận hay phân tích chuyên sâu. Tất cả những yếu tố trên được kết hợp để tạo ra hiệu ứng thẩm mỹ tối đa nhằm thu hút người đọc, mang đến cho họ cảm giác đang thưởng thức một tác phẩm báo chí được thiết kế đẹp, cầu kỳ, trau chuốt.

2.4.2. Thông tin chuyển tải thông qua các thiết bị di động

Khoa học công nghệ phát triển đã tạo ra những sản phẩm công nghệ giúp độc giả tiếp cận thông tin trên báo mạng điện tử không chỉ bằng màn hình máy vi tính (computer) mà còn bằng các thiết bị điện tử di động như điện thoại di động thông minh (smartphone), thiết bị đọc sách điện tử (e-reader), máy tính bảng (tablet), điện thoại di động có màn hình to hay thiết bị lai giữa điện thoại di động và máy tính bảng (phablet)... Các thiết bị di động này ngày càng được cải tiến, tích hợp nhiều chức năng và gọn nhẹ hơn, dễ dàng di chuyển, đáp ứng tốt nhu cầu của người dùng. Thêm vào đó, thu nhập của người dân ngày càng tăng và mức giá ngày càng giảm của các thiết bị điện tử này đã giúp cho công chúng dễ dàng sở hữu chúng để phục vụ cho nhu cầu tìm kiếm và cập nhật thông tin. Thậm chí, một người có thể cùng lúc sở hữu nhiều thiết bị di động như điện thoại thông minh, máy đọc sách, máy tính bảng...

Để đáp ứng sự thay đổi trong cách thức tiếp nhận thông tin của công chúng ngày nay, báo mạng điện tử đã tạo ra những phiên bản cho điện thoại di động (phiên bản mobile) hoặc thiết kế tờ báo theo hướng hiện đại, tiện ích, có khả năng tự động tương thích với các loại thiết bị khác nhau như máy tính cá nhân, máy tính bảng, điện thoại thông minh (Phan Văn Kiên và cs, 2016). Hầu hết các tờ báo mạng điện tử lớn như *Dân trí*, *VietnamNet*, *Thanh Niên Online*, *Sài Gòn Giải Phóng Online*... đều đã tạo ra phiên bản cho điện thoại di động. Những tờ báo mạng điện tử khác như *VnExpress*, *VietnamPlus*, *Tiền Phong điện tử*, *Nhân Dân điện tử*, *VTV News*,... đều xây dựng phiên bản tờ báo có khả năng tự động tương thích với các thiết bị di động khác nhau. Một số báo mạng điện tử đã có phần mềm ứng dụng cho thiết bị di động (mobile app) như *VnExpress*, *VietnamNet*, *Tuổi Trẻ Online*...

Đường dẫn liên kết đến web (URL - uniform resource locator) hay “tham chiếu tài nguyên internet” sẽ giúp bạn đọc phân biệt được phiên bản tờ báo dành riêng cho thiết bị di động hay

phiên bản tờ báo dành cho màn hình máy tính. Nếu trên đường dẫn liên kết đến web chúng ta thấy chữ “m” (viết tắt của từ mobile) ở trước tên tờ báo, ví dụ: <http://m.vietnamnet.vn>, <http://m.doisongphapluat.com>, thì đây chính là phiên bản dành cho các thiết bị di động. Còn nếu trên đường dẫn liên kết đến web chúng ta không thấy chữ “m” phía trước tên tờ báo, ví dụ: <http://www.tienphong.vn>, <http://www.thesaigontimes.vn>, thì đó chính là giao diện tùy biến của các tờ báo. Nhìn chung, đây là những nỗ lực mà báo mạng điện tử Việt Nam đang thực hiện và ngày càng được cải thiện hơn nhằm phục vụ độc giả được tốt hơn, giúp bạn đọc tiếp cận thông tin nhanh hơn, dễ dàng hơn.

2.4.3. Gắn kết hơn với mạng xã hội (social network)

Trong vài năm trở lại đây, các trang mạng xã hội như Facebook, Youtube, Zalo,... lần lượt xuất hiện và thu hút đông đảo công chúng tham gia. Người dân dần có thói quen truy cập các trang mạng xã hội để biết được thông tin trong vòng bạn bè của mình, hoặc những tin tức trong và ngoài nước. Nắm bắt nhanh chóng xu thế này, các tờ báo mạng điện tử nước ta đã có những thay đổi để tìm cách chuyển tải thông tin đến người đọc thông qua mạng xã hội, cũng như khai thác nguồn thông tin từ mạng xã hội.

Trên các tờ báo mạng điện tử hiện nay, ở mỗi bài báo đều được thiết kế để có thể chia sẻ ngay lập tức đến các mạng xã hội như Facebook, Youtube, Twitter, Zalo, Google+,... nếu người đọc nhận thấy bài báo hay, có giá trị. Biểu tượng của các trang mạng xã hội thường được đặt ở phía bên trái bài báo hay ở ngay bên dưới bài báo, cũng có khi được đặt ở trên nội dung bài báo ngay bên dưới tít. Bên cạnh đó, để kết nối nhanh chóng và dễ dàng hơn với người đọc, nhiều tờ báo mạng điện tử đã lập trang thông tin riêng, các trang người hâm mộ (fanpage) của mình trên Facebook, mạng xã hội được nhiều người Việt Nam dùng nhất hiện nay. Với tính năng chia sẻ (Share), yêu thích (Like), bình luận (Comment), theo dõi (Follow), kết bạn (Add friend), mạng xã

hội Facebook là công cụ đắc lực làm tăng quy mô lan tỏa thông tin cho các tờ báo. Cho đến thời điểm viết bài này, fanpage của tờ *VnExpress* đã có 2.906.446 triệu lượt yêu thích và 2.863.224 triệu lượt theo dõi, báo *Tuổi Trẻ Online* có 2.253.559 triệu lượt yêu thích và 2.263.314 triệu lượt theo dõi, báo *Thanh Niên Online* có 1.472.429 triệu lượt yêu thích và 1.502.896 triệu lượt theo dõi.

Mạng xã hội cho phép báo mạng điện tử phát hành thông tin dễ dàng hơn bao giờ hết, đồng thời cũng trở thành nguồn cung cấp thông tin khổng lồ. “Nguồn thông tin” (information source) có thể hiểu là điểm xuất phát của thông tin. “Nguồn thông tin” ở đây bao hàm cả chủ thể cung cấp tin tức như nhân chứng, người có liên quan đến sự việc, hay tài liệu lưu trữ hoặc viết tay, ghi âm, ghi hình có tính thời sự và thông tin của các cơ quan thông tấn, báo chí. Trong rất nhiều trường hợp, nhà báo không được trực tiếp chứng kiến sự kiện, nên phải tìm nguồn cung cấp tin tức từ nhân chứng hay người có liên quan để tìm hiểu và viết bài.

Trong nhiều trường hợp, mạng xã hội là nơi mà báo mạng điện tử có thể khai thác những thông tin cần thiết, quan trọng để viết bài. Nhiều hành vi sai trái của các tổ chức, cá nhân đã bị phanh phui, nhờ đó các cơ quan chức năng vào cuộc để xử lý sai phạm. Điển hình, gần đây báo *Đời sống và Pháp luật Online* có đăng bài về một người lao động Việt xuất khẩu lao động sang Malaysia tố cáo rằng đã bị người môi giới xuất khẩu lao động lừa đảo. Thông tin về sự việc này lần đầu tiên xuất hiện trên một số tài khoản Facebook trong cộng đồng người Việt ở Malaysia kèm theo các hình ảnh, phiếu thu tiền, ghi âm, video. Sau đó, phóng viên báo *Đời sống và Pháp luật Online* nhận thấy sự việc có nhiều dấu hiệu bất thường nên đã tìm hiểu và viết bài. Cuối cùng, cơ quan chức năng cũng đã vào cuộc điều tra. Có thể nói, mạng xã hội là nguồn thông tin khổng lồ cho báo chí nói chung, tuy nhiên để tận dụng tốt nguồn thông tin này đòi hỏi nhà báo và tòa soạn phải có sự kiểm tra, xác minh, chọn lọc cẩn thận.

3. Kết luận

Dựa trên quy luật phát triển tất yếu của công nghệ thông tin và truyền thông, nghiên cứu này đã chỉ ra một số xu hướng của báo mạng điện tử Việt Nam đang được hình thành và dự đoán là sẽ phát triển mạnh trong tương lai. *Thứ nhất*, các thể loại xuất hiện trên báo mạng điện tử sẽ đa dạng hơn và chuyên sâu hơn về nội dung. *Thứ hai*, thông tin sẽ được các tờ báo mạng điện tử chuyển tải đến bạn đọc thông qua các thiết bị di động ngoài màn hình máy tính. *Thứ ba*, báo mạng điện tử Việt Nam sẽ phát triển gắn kết hơn với sự phát triển của mạng xã hội, mạng xã hội là công cụ giúp lan tỏa thông tin cũng như thu thập thông tin. Ngoài ra, báo điện tử còn có xu hướng phát triển các nội dung thu phí và sử dụng trí tuệ nhân tạo vào quá trình sản xuất tin tức cũng như tương tác với độc giả. Có thể thấy các xu hướng phát triển trên đều gắn bó chặt chẽ với sự phát triển của khoa học kỹ thuật và công nghệ. Điều này yêu cầu các tòa soạn và nhà báo luôn phải không ngừng chủ động, tích cực cập nhật kiến thức, kỹ năng, đặc biệt là về công nghệ thông tin, để tạo ra những trang báo có chất lượng và thu hút được độc giả./.

Tài liệu tham khảo

Dương Xuân Sơn. (2014). *Các loại hình báo chí truyền thông*. Hà Nội: NXB Thông tin và truyền thông.

Đình Văn Hường. (2006). *Các thể loại báo chí thông tấn*. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

Lunga, Carolyne M. (2019). Journalism and Convergence, *Communication, Society and Media*, Vol.2, No.1, 56-60.

Mai Nguyễn. (2016). Năm dự đoán xu hướng báo chí và công nghệ kỹ thuật số trong 2016”. *Vietnamplus*, Truy cập từ <https://www.vietnamplus.vn/5-du-doan-xu-huong-bao-chi-va-cong-nghe-ky-thuat-so-trong-2016/366566.vnp>.

Nguyễn Thị Quỳnh Nga. (2017). E-magazine - Xu hướng phát triển của báo điện tử Việt Nam. *Tạp chí Người làm báo (điện tử)*. Truy cập từ <http://nguoilambao.vn/e-magazine-xu-huong-phat-trien-cua-bao-dien-tu-vietnam-n6161.htm>.

Newman, Nic. (2018). *Journalism, Media and Technology Trends and Predictions 2018*. The Reuters Institute for the Study of Journalism, United Kingdom.

Nguyễn Thị Trường Giang. (2014). *Báo mạng điện tử - Những vấn đề cơ bản*. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.

Phạm Thành Hưng. (2007). *Thuật ngữ báo chí - truyền thông*. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

Phan Văn Kiên, Phan Quốc Hải, Phạm Chiến Thắng, Nguyễn Đình Hậu. (2016). *Một số xu hướng mới của báo chí truyền thông hiện đại*. Hà Nội: NXB Thông tin và truyền thông.

Vũ Kim Hải, Đinh Thuận. (2006). *Các thủ thuật làm báo điện tử*. Hà Nội: NXB Thông tấn.

Vũ Thanh Hòa. (2017). “Mega story” và những câu chuyện trực tuyến. *Tạp chí Người làm báo*. Truy cập từ <http://nguoilambao.vn/mega-story-va-nhung-cau-chuyen-truc-tuyen-n5996.html>.